

HANDLINGSPLAN FOR IT I LANDBRUKS- OG MATFORVALTNINGEN 2005 - 2007

1. Bakgrunn.....	2
2. Sammendrag	3
3. Rammebetingelsene og IT-politikken.....	7
3.1 Innledning.....	7
3.2 Felles IT-arkitektur.....	7
3.3 Felles innganger til offentlige elektroniske tjenester	8
3.4 Digitale signaturer og bruk av Sikkerhetsportalen.....	8
3.5 Tilgang til og gjenbruk av offentlige data.....	9
3.6 Tilgjengelighet for alle	9
3.7 Elektroniske innkjøp	10
4. Utfordringer for landbruks- og matforvaltningssektoren.....	10
4.1 Innledning.....	10
4.2 Digital ledelse og arbeidsform i landbruks- og matforvaltningen.....	10
4.2.1 Arbeidsprosesser som utnytter muligheten i teknologien	10
4.2.2 Juridiske rammebetingelser for digitale tjenester.....	11
4.2.3 Styring av IT-virksomheten	12
4.2.4 Erfaringsutveksling	12
4.3 Samordnet dataforvaltning og elektronisk tjenesteproduksjon	13
4.3.1 Elektronisk samhandling	13
4.3.2 Elektroniske tjenester	14
4.3.3 Elektronisk ID og signatur	15
4.3.4 Tilgjengeliggjøring av data og tjenester.....	16
4.4 Realisering av gevinster ved IT-satsinger	16
4.5 IT i styringsdialogen.....	17
5. Prioriterte tiltak.....	18
5.1 T1 Faginformatjon	21
5.2 T2 Tjenestekatalog	23
5.3 T3 Datakilder og avhengigheter	26
5.4 T4 Portalstrategi for landbruks- og matforvaltningen.....	29
5.5 T5 Forbedret styringsdialog på IT-området	33
5.6 T6 Erfaringsutveksling	35
6. Vedlegg 1 Eksempel på sammenhenger mellom tiltak	37

1. BAKGRUNN

Fra siste halvdel av 2004 har man fra Moderniseringsdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet sett en fornyet interesse for koordinering av IT-ressursene i offentlig sektor. IT har i stadig større grad blitt akseptert som et strategisk virkemiddel for å nå politiske målsettinger om en bedre forvaltning. Resultatet har vært en rekke initiativ, hvor Regjeringen har fattet beslutninger som går langt i å sette klare føringer og resultatmål for bruk av IT i statlig sektor. Dette aktualiserte et behov for at landbruks- og matforvaltningen i felleskap utarbeidet en plan for IT som klargjør hvor vi står i dag, hvilke felles utfordringer man har og hvilken vei vi bør gå.

Toppledergruppen i Landbruks- og matdepartementet vedtok i november 2004 at det skulle utarbeides en handlingsplan for IT i landbruks- og matforvaltningens innen sommeren 2005. Virksomhetene ble invitert til å bidra gjennom deltakelse i en arbeidsgruppe. Mandatet arbeidsgruppa fikk for utarbeidelse av planen var å bidra til å skape forutsigbarhet for virksomhetene på hva departementet og Regjeringen forventer av resultater på IT-området. Det finnes allerede overordnede IT-strategier, og en forutsetning var ikke å lage en konkurrerende strategi. Ved å identifiseres muligheter og utfordringer knyttet til gjennomføringen av sentrale IT-politiske tiltak, har en annen målsetting med planen vært at sektoren skal kunne bidra positivt i videreutviklingen av de overordede IT-strategiene og -infrastrukturene. Videre ble gruppen bedt om å bidra til å identifisere områdene hvor virksomhetene har felles utfordringer, for på den måten stimulere til utveksling av erfaringer, data og tjenester.

Det er i løpet av vinteren og våren 2005 avholdt fire arbeidsmøter med deltakelse fra flere virksomheter og institutter underlagt styring av LMD.

Arbeidsgruppa har hatt følgende sammensetning:

Lars van Marion, LMD (leder)
Gyri S. Jenssen, LMD
Bjarne Blom, SLF
Per Bratterud, Mattilsynet
Ingvild Nystuen, NIJOS
Alf Lorås, Reindriftsforvaltningen
Stein Turtumøygård, Bioforsk (Jordforsk)
Ole Martinsen, Veterinærinstituttet
Hans Wien, NILF

I tillegg har det møtt representanter fra fagavdelingene i LMD. Det har vært innhentet bistand fra konsulenthuset daVinci, ved Jørn Øian og Truls Unholt.

Parallelt med utarbeidelsen av planen, har MOD arbeidet med Regjeringens overordnede IT-strategi, eNorge 2009. Arbeidsgruppen har blitt forelagt utkastene underveis, har fått komme med innspill til disse. Dette har medført at man har kunnet forholde seg til MODS rammer og føringer, slik at planen er godt avstemt med den generelle IT-politikken

2. SAMMENDRAG

Handlingsplanen for IT landbruks- og matforvaltningen er utarbeidet av departementet i samarbeid med virksomhetene. Planen gjelder for hele landbruks- og matforvaltningen, og skal være retningsgivende for forvaltningens utvikling av IT-støttede tjenester fram til 2007. Til grunn ligger IT-politikken, slik Regjeringen har uttrykt den i MODs overordnede IT-strategi "eNorge 2009" og NHDs "Handlingsplan for et enklere Norge". I dette dokumentet drøftes utfordringer vår del av forvaltningen har knyttet til gjennomføring av disse strategiene og planene.

Arbeidsgruppen har vurdert vår sektors hovedutfordringer til å være:

1. Å bedre den elektroniske samhandling mellom våre virksomheter, og på tvers av forvaltningsområder og – nivåer.
2. Kompetansen blant ledere og medarbeidere om de muligheter teknologi gir for omstilling av arbeidsprosesser og bedre tjenester.
3. Realisering av gevinster fra tidligere investeringer og tiltak.
4. Å bidra til å legge grunnlaget for en styringsdialog som adresserer utfordringene ovenfor.

Planprosessen har resultert i noen konkrete anbefalinger og i noen momenter som bør bli inkludert i styringsdialogen mellom LMD og virksomhetene. I tillegg er det utarbeidet seks konkrete tiltak arbeidsgruppen ønsker skal prioriteres i tiden framover, se nedenfor.

Elektronisk samhandling

Elektronisk samhandling er i stor grad en teknologisk utfordring, men krever forståelse og tilpasninger i hele organisasjonen. Bedring på området framheves av Regjering som helt avgjørende for å nå de overordnede målene for bruk av IT i det offentlige: flere og bedre brukerrettede tjenester, næringsutvikling og bedre bruk av offentlige ressurser. Arbeidsgruppa mener at det i vår sektor er mye å hente her, ikke minst når det gjelder økt samhandling innen vår del av forvaltningen.

I begrepet elektronisk samhandling ligger etablering av elektroniske tjenester som muliggjør deling av data og tjenester mellom aktørene i offentlig sektor (og andre viktige aktører) uten å måtte skreddersy løsninger én-til-én. Dette innebærer enkelt å kunne benytte seg av både data (som for eksempel en registeroppføring), og tjenester (som en del av et beregningssystem for tilskudd kan være) for å produsere en tredje tjeneste. Dette er på ingen måte ukjent for forvaltningen i dag, men mye utvikling har skjedd på bilateral basis. I vår sektor finnes hederlige unntak; på geodataområdet er NIJOS med i samarbeid som støtter deling av data og tjenester. Også SLFs LIB er en muliggjørere for slik samhandling.

Anbefalingene og tiltakene er uttrykk for våre bidrag til bedret samhandling i *hele* offentlig sektor. For å få til dette må det kartlegges hvilke type data og tjenester de enkelte virksomhetene sitter med, og hvordan de henger sammen. Man må også være enig om hvordan de skal beskrives. Tiltakene 1, 2 og 3 i planen dreier seg om nettopp dette, og bør ses i sammenheng. Reglene for hvordan man skal beskrive dataene og tjenestene, og på hvilken form de tilgjengeliggjøres bør basere seg på internasjonalt anerkjente standarder. Rapporten anbefaler at der det skal lages nye løsninger må det undersøkes hva som er de facto eller vedtatte, åpne standarder, og disse skal søkes fulgt. Unntak skal begrunnes særskilt.

Denne oversikten over hvilke data og tjenester man har, og beskrivelsen av dem og hvordan de henger sammen, kalles gjerne en informasjonsarkitektur. MOD har tatt et koordinerende

grep både for å utvikle en felles informasjonsarkitektur og standarder i offentlig sektor, og vil fortløpende komme med anbefalinger på området. Regjeringen har anmodet departementene om å sørge for at virksomhetene følger disse anbefalingene. Arbeidsgruppa støtter dette, og anbefaler at sektoren skal jobbe for en serviceorientert arkitektur, hvor tjenestene og informasjonen gjøres tilgjengelig gjennom en aktuell teknologi kalt webservices. Bruk av åpne standarder og etablering av tjenesteorientert arkitektur vil nødvendigvis måtte skje over tid.

Regjeringen fokuserer sterkt på at tjenester skal utvikles med et enhetlig brukerperspektiv. Næringslivet skal ha en felles portal for alle elektroniske tjenester fra offentlig sektor. Altinn (www.altinn.no) skal bli næringslivets inngangsportal, en portal med fullverdige elektroniske tjenester med dialog og interaktivitet, felles brukergrensesnitt og med bruk av elektronisk signatur. Det er vedtatt at etater med næringslivskontakt skal gjøre sine tjenester tilgjengelige her, og i forhold til lovpålagt innrapporteringsplikter fra næringslivet vil en integrering med løsningen være obligatorisk. For å få til dette vil det være nødvendig at de underliggende tekniske prosessene og systemene er kartlagt og tilrettelagt for en slik bruk.

Elektronisk ID og elektronisk signatur er sentrale forutsetninger for økt bruk av elektroniske tjenester på nett som krever at kommunikasjonsparter identifiserer seg, binder seg til kommunikasjonens innhold på en måte som kan spores, eller der kommunikasjonen trenger konfidensialitetsbeskyttelse. I løpet av høsten 2005 skal Brønnøysundregistrene på vegne av staten ha inngått en rammeavtale om bruk av tjenester i en sikkerhetsportal. Formålet med sikkerhetsportalen er å gjøre det enkelt for offentlige virksomheter som ønsker å tilby digitale tjenester å løse identifikasjons- og signeringsproblemet overfor brukere i næringslivet og blant publikum. Det vil si at brukerne kan benytte elektronisk ID mot mange offentlige e-tjenester uten at disse må forholde seg til mange eID-leverandører. Bruk av sikkerhetsportalen er obligatorisk for statlige virksomheter som utvikler nye tjenester med et sikkerhetsbehov.

Arbeidsgruppa vurderer AltInn som et godt tiltak, og anbefaler at man benytter hensiktsmessige elementer fra løsningen. I forhold til full integrasjon av våre elektroniske tjenester må tas forbehold ved kost/nytte. Per i dag tilfredsstiller ikke løsningen våre krav til dialogbasert kommunikasjon med brukerne, men alle utviklingsprosjekt som er rettet mot næringslivet bør som et absolutt førstevalg vurderes tilbudt gjennom AltInn. Sikkerhetsportalen bør benyttes av alle.

Tiltak 4 i planen er et forsøk på å adressere disse utfordringene i fellesskap, en portalstrategi. Det som beskrives er et forprosjekt for en teknisk løsning som kan binde våre virksomheters løsninger sammen for de av brukerne som er felles for flere av virksomhetene. Eksempelvis kan dette innebære at en bruker identifiserer seg elektronisk på SLFs hjemmeside, og får tilgang til et forhåndsutfylt skjema for søknad om produksjonstilskudd. Påloggingen skjer på SLFs sider, men det er Sikkerhetsportalens løsning for elektronisk ID som benyttes. Vår "kunde"-portal sørger for at relevante data om besetninger og lignende kan hentes fra Mattilsynet, og at brukeren kan også her gjøre endringer direkte. Kartdata og informasjon om arealdisponeringer for det aktuelle gårdsbruket hentes fra NIJOS, og brukeren kan også her melde om endringer mens hun er i SLFs løsning. Om brukeren hadde startet med å slå opp kartgrunnlaget først, ville hun fått de samme mulighetene på NIJOS side. På sikt vil det også være naturlig å koble på AltInn og tjenestene som tilbys der (og vise versa). Tiltaket vil altså ikke nødvendigvis innebære en synlig portal i den forstand at den er representert med en egen nettside.

Tiltak 6, innebærer i denne sammenhengen å skape arenaer hvor fagpersonale kan bli stimulert til dele erfaringer og kompetanse knyttet til elektronisk samhandling.

Kompetanse om digital ledelse og arbeidsform

Digital ledelse og arbeidsform omfatter evnen til å utvikle potensialet som finnes i IT og utnytte det kritisk og innovativt til å løse virksomhetens oppgaver. Effektiv bruk av informasjonsteknologi innebærer ikke utelukkende å utføre de samme prosesser som tidligere på en raskere og enklere måte. Like viktig som teknikk er samspillet mellom IT og organisasjonsendringer. IT kan nok større grad ses på som en driver for endringer og innovasjonsmuligheter, og kan utfordrer de etablerte systemene for arbeidsdeling og finansiering. Dette ser man for eksempel gjennom en løsning som WESPA, SLFs system for søknad om produksjonstilskudd. Systemet innebærer utvilsomt en gevinst i form av langt mindre ressursbruk i det offentlige per innlevert søknad. Gevinsten kan imidlertid i mindre grad tas ut i SLF, som eier, utvikler og betaler for løsningen. Besparelsene ligger primært i kommunene og FMLA – SLF får faktisk økte drifts og vedlikeholdskostnader.

Det er styringsmessig utfordrende, betraktninger omkring muligheter og endringer ved teknologibruken må inn som en naturlig del av enhver oppgaveløsning, på samme måte som personal- og økonomibetraktninger er det i dag. Arbeidsgruppen anbefaler at IT blir en integrert del av lederrollen i sektoren, og tas med i all lederopplæring. Virksomhetene bør utvikle planer for hvordan IT skal tas i bruk som strategisk verktøy i organisasjonen.

Å automatisere juridiske avgjørelser, for eksempel ved at et dataprogram innvilger en søknad eller ikke, innebærer utfordringer det er viktig å huske på. Der regelverket inneholder tvetydigheter risikerer man i verste fall at juridiske tolkninger foretas av IT-utviklerne. Der hvor man må anta at regelverket skal anvendes automatisert, må man også ha det i tankene ved utforming av tekst og ved valg av begreper. I andre tilfeller kan ”små” endringer i regelverket medføre uforholdsmessig store endringer i IT-systemene. Det anbefales at LMD supplerer i sine oppdrag utredningsinstruksen til også å gjelde konsekvensutredning for IT-systemene som omfattes.

For å sikre at ledelse får et sterkere eierskap til IT, og forøvrig god samordning av IT-satsninger og IT-tiltak på tvers av hele organisasjonen, anbefaler arbeidsgruppen at alle virksomhetene vurderer å benytte rollemodellen til organisering av IT-satsinger. Modellen er utviklet av Statskonsult, og deler ansvaret for IT-virksomheten i tre atskilte og tydelige roller. Disse tre rollene er Styringsrollen, Bestillerrollen og Leverandørrollen. Hensikten er å forankre IT-prosjektene i de fagmiljøene i organisasjonen hvor oppgavene skal løses.

Realisering av gevinster

Satsing på IT bør alltid begrunnes ut i fra en intensjon om å ta ut gevinster. Det er et gjennomgående behov for et forsterket resultat- og gevinstfokus i offentlige IT-prosjekter, og arbeidet med å dokumentere/vurdere økonomiske og ikke-økonomiske effekter av IT-investeringene bør prioriteres høyt. MOD utvikler modeller for dette, og dette arbeidet er det viktig at landbruks- og matforvaltningen følger opp. Det vil være viktig at det lages enkle og lett forståelige modeller som gjør at de faktisk blir brukt.

Gruppen anbefaler at det må stilles krav om kost-/nyttevurderinger ved alle IT-prosjekt av en viss størrelse. Det bør også utvikles felles, enkle modeller for dette.

LMD bør adressere problemstillingen nevnt under forrige punkt knyttet til utgifts- og gevinstssiden i alle relevante fora. Det må utvikles styringsmodeller som tar høyde for dette, og som klarer å fange opp disse endringene i interne disponeringer i forvaltningen.

IT i styringsdialogen

Det økte fokuset på samordnet IT-tiltak på tvers av virksomheter og forvaltningsområder medfører at virksomhetene i mye større grad må regne med å bli styrt og koordinert mht utforming og valg av teknologiske løsninger. Regjeringens vedtak rundt valg av sikkerhetsløsninger, portaltjenester og standarder er eksempler på dette. Det er viktig at også LMD følger opp dette. Tiltak 5 legger opp til at virksomhetene og departementet i felleskap blir enige om de mål virksomheten skal fylle på området. Denne planen bør være en viktig premissgiver for de resultatene som skal framkomme i denne dialogen. Virksomhetene bør også utarbeide egne strategier for hvordan IT skal benyttes for å nå målene man har satt seg.

Det er også ønskelig at landbruks- og matforvaltningen skal være en aktiv deltaker i utformingen av den offentlig sektors IT-politikk og – strategier. Virksomhetene har erfaringer og kunnskap det er av betydning å dele med resten av forvaltningen, samtidig som det vil være viktig å kunne komme med innspill til prosesser som vil berøre dem direkte. Gruppen anbefaler at virksomhetene i mye større grad skal involveres og rådspørres av departementet i saker som omhandler utviklingen av overgripende IT-strategier og retningsvalg.

Tiltak

Som nevnt er et resultatet av prosessen at de deltagende virksomhetene har blitt enige om 6 prioriterte tiltak. Disse er:

Nr	Navn	Beskrivelse / formål
1	Faginformatjon	Beskrive og tilgjengeliggjøre dokumentasjon om landbruks- og matforvaltningens viktigste fagdata slik at de tas i bruk på en hensiktsmessig måte.
2	Tjenestekatalog	Tjenestekatalogen skal gi en beskrivelse av alle relevante elektroniske tjenester landbruks- og matforvaltningen tilbyr. Tjenestene kan være rettet mot sluttbruker eller IT-systemer
3	Datakilder og avhengigheter	Dokumentere landbruks- og matforvaltningens viktigste datakilder, avhengigheter og grensesnitt. Innebærer også å bestemme standard og nivå på beskrivelsene
4	Portalstrategi for landbruks- og matforvaltningen	Å vurdere hensiktsmessigheten av en felles portal-tilnærming innen sektoren. Skal også vurdere konsekvenser, og bygge kompetanse vedrørende bruk av AltInn og sikkerhetsportalen
5	Forbedret styringsdialog på IT-området	Revidere opplegg for IT i styringsdialogen, både i forhold til innhold, budsjettprosessen og rapportering på aktiviteter. Sørg for at oppfølging av målene og tiltakene i eNorge 2009 og landbruks- og matforvaltningen IT-handlingsplan.
6	Erfaringsutveksling	Etablere opplegg og mekanismer for bedre og mer systematisk erfaringsutveksling mellom virksomhetene innen landbruks- og matforvaltningen.

De tre første må ses på under ett, og det kan vurderes å slå disse sammen til et tiltak med flere underleveranser.

Anbefalingene og tiltakene i planen vil i liten grad innebære kostnader man ikke ville fått ellers. De største kostnadene vil være i forbindelse med å knytte seg til de store fellestjenestene, som AltInn og sikkerhetsportalen. Disse oppgavene er pålagt av regjeringen, og ville i alle fall vært uunngåelige.

3. RAMMEBETINGELSENE OG IT-POLITIKKEN

3.1 Innledning

MODs eNorge 2009 er regjeringens overordnede IT-strategiske dokument for perioden 2005 – 2009, og erstatter både NHDs eNorge 2005 og AADs Strategi for IKT i offentlig sektor. Denne handlingsplanen kan ses på som vår sektors påbygning av det rammeverket eNorge setter opp.

Hovedmålene er de samme som i eNorge 2005, man ønsker en IT-politikk som setter fokus på

- Enkeltmennesket i det digitale Norge
- Innovasjon og vekst i norsk næringsliv
- En samordnet og brukerorientert offentlig sektor

Denne handlingsplanen er i all hovedsak en utdyping av det tredje punktet. Dette ekskluderer imidlertid ikke de to andre. En velfungerende, effektiv og brukerorientert landbruks- og matforvaltning er en forutsetning for målet om et verdiskapende og innovativ næringsliv i vår sektor.

NHD har ansvaret for et beslektet område; arbeidet med ”Et enklere Norge”. I handlingsplanen for 2005 -2008 er Regjeringens visjon at Norge skal være ledende internasjonalt når det gjelder å tilby elektroniske tjenester fra det offentlige. Bedret samspill mellom privat og offentlig sektor skal være med og frigjøre ressurser i bedriftene som kan brukes på verdiskapning. Under målsetningen om et enklere og ryddigere samfunn i både dette og moderniseringsarbeidet, legges det vekt på at brukerne av offentlige tjenester ikke skal trenge å vite hvordan det offentlige er organisert. Utvikling av elektroniske tjenester kan være et virkemiddel for å få til dette. Hovedstrategien for offentlige elektroniske tjenester til næringslivet er videreutvikling av og satsing på AltInn.

3.2 Felles IT-arkitektur

Med IT-arkitektur menes populært sagt prinsipper og rammer for elektronisk samordning, både organisatorisk, begrepsmessig og teknisk. Arkitekturarbeidet er viktig for standardisering, elektronisk ID signatur, IT-sikkerhet, portaltjenester som Min Side og Altinn og for samordning av viktige grunndata/-registre. Arbeidet med felles IT-arkitektoniske prinsipper i det offentlige har høy prioritet i regjeringens moderniseringsarbeid.

Det er en utfordring å sikre nødvendig fleksibilitet i offentlige løsninger samtidig som arkitekturen skal være robust over tid. MOD etablerte høsten 2004 Koordineringsorganet for eForvaltning, som har en rådgivende funksjon til Moderniseringsministeren i slike spørsmål. I juni 2005 la Koordineringsutvalget fram en anbefaling om en politikk for bruk av åpne standarder. Anbefalingene kan i korthet oppsummeres med at:

- Det skal brukes åpne standarder¹ der det er hensiktsmessig, både i etablerte og nye løsninger.
- Utvikling av brukerorienterte tjenester og systemer som forventes å ha et behov for samvirke med andre offentlige systemer, skal fortrinnsvis skje gjennom en tjenesteorientert arkitektur².

Regjeringen har bedt alle departementer sørge for at forvaltningen følger opp anbefalingene fra koordineringsorganet.

3.3 Felles innganger til offentlige elektroniske tjenester

”Portal” er et begrep som svært ofte benyttes til å beskrive innganger til samlinger av elektroniske tjenester og informasjon. Portaltankegangen inngår som en viktig del i flere av hovedsatsingene i IT-politikken. Begrepet brukes på flere måter. På den ene siden brukes det om synlige samlinger av publikumsrettede tjenester, På den andre siden kan de være av mer virtuell karakter, som formidlere av underliggende tjenester og informasjon mellom nettsteder.

Altinn er en elektronisk portal som gjør det lettere for bedriftene å finne, fylle ut og levere skjemaer til offentlige etater. Tjenesten skal utvikles til å bli næringslivets inngangsportal til det offentlige. Her ønsker man å samle flest mulig fullverdige elektroniske tjenester med vekt på dialog og interaktivitet, enkle felles brukergrensesnitt og bruk av elektronisk signatur. Regjeringen **pålegger** alle etater å integrere løsninger for lovpålagte innrapporteringsplikter i Altinn. Samtidig skal andre, mer dialogbaserte tjenester gjøres tilgjengelige gjennom samme løsningen. For alle tjenester skal det finnes fullstendig informasjon på nettet. Alle næringsdrivende som ønsker det skal kunne få svar elektronisk gjennom en elektronisk ”postkasse” i Altinn.

”Min side” er en borgerportal som skal favne informasjon og tjenester mellom privatpersoner/innbyggere og alle forvaltningsnivåene. På sikt ser man også for seg muligheten for tjenestefordeling mellom den enkelte og private tilbydere.

3.4 Digitale signaturer og bruk av Sikkerhetsportalen

For å kunne ta i bruk elektronisk informasjonsutveksling og tjenesteyting i større grad enn i dag, vil det være behov for å øke sikkerheten slik at mottakeren av en elektronisk meddelelse kan forsikre seg om at avsenderen faktisk er den han utgir seg for å være, at meddelelsen ikke har blitt endret under den elektroniske overføringen og at uvedkommende ikke har fått innsyn under overføringen. I tillegg vil det være viktig at avsenderen ikke kan nekte for å ha sendt meddelelsen og således er ansvarlig for innholdet i den.

Regjeringen besluttet i juni 2004 å utarbeide en felles kravspesifikasjon for elektronisk ID og signatur for offentlig sektor. Kravspesifikasjonen ble godkjent av MOD og anbefalt av KS i desember 2004. Samtidig ble det utarbeidet en strategi for utrulling av digitale signaturer og

¹ Retningslinjer for hvilke krav som skal settes til et produkt. En åpen standard er publisert og dokumentasjonen er tilgjengelig, enten gratis eller til en ubetydelig avgift. Det er ingen forbehold om gjenbruk av standarden.

² Arkitektur som legger opp til at elektroniske tjenester utvikles for å kommunisere med andre tjenester.

eID. Strategien innebærer at staten på kort sikt oppretter en sikkerhetsportal som skal kunne benyttes av alle statlige og kommunale etater. Sikkerhetsportalen skal tilby sikker pålogging/autentisering, elektronisk signatur mv, og vil sikre en samordnet utbredelse av eID/e-signatur i offentlig sektor. Sikkerhetsportalen vil kunne være en ”usynlig” portal for pålogging/ autentisering og evt. signering for tjenester som tilbys gjennom tjenesteportaler og etatssider.

Kjøp av tjenester fra sikkerhetsportalen innebærer at virksomheten får utgifter knyttet til selve tilkoblingen til portalen (disse forutsettes av MOD ikke å utgjøre vesentlige beløp) og til bruken av de ulike tjenestene den tilbyr. Tjenestene vil mest sannsynlig bli priset individuelt, avhengig av type tjeneste, forventet volum og bruk.

Regjeringen godkjente strategien i februar 2005 og fattet vedtak om at rammeavtalen om tjenester fra en sikkerhetsportal skal være *pålagt* å bruke for alle statsetater som skal gjøre anskaffelse av nye løsninger for bruk av eID/e-signatur fra og med november 2005. eNorge 2009 fastslår at innen 2006 skal minst halvparten av offentlige virksomheter ha tatt i bruk eID og e-signatur for en eller flere tjenester. Tilgang på virksomhetssignaturer skal gjøre det mulig å gå over til ”papirløs” forvaltning i løpet av de nærmeste to årene.

3.5 Tilgang til og gjenbruk av offentlige data

Regjeringen legger til grunn at det er samfunnsmessig effektivt å stimulere til økt gjenbruk av offentlig informasjon som samfunnet har investert betydelige midler i å produsere. Samtidig har man arbeidet med å implementere et direktiv fra EU i norsk lov, som gir retningslinjer for hvordan man skal på en best mulig måte gi offentligheten tilgang offentlig sektors data.

Innen utløpet av 2005 vil regjeringen presentere helhetlige og oversiktlige retningslinjer for hvordan offentlige virksomheter skal ta seg betalt for å selge offentlige ”data”. Generelt vil regjeringen sikre at borgere og næringsliv får tilgang til langt mer gratis. Som et hovedprinsipp skal gjelde at det som er offentlig finansiert, skal være offentlig tilgjengelig på de mest brukte formatene. Offentlige virksomheter skal som hovedregel ikke drive næringsvirksomhet på dette området.

3.6 Tilgjengelighet for alle

eNorge 2009 slår fast at offentlige Internett-sider og -tjenester skal være brukervennlige og oppfylle internasjonale retningslinjer for design og universell utforming. I praksis innebærer det at det stilles krav om at å følge anbefalingene fra Web Accessibility Initiative (WAI) for universell utforming. NHDs handlingsplan for et enklere Norge fastslår at i løpet av 2008 skal alle offentlige skjema bygge på felles brukergrensesnitt. Retningslinjer for slikt felles brukergrensesnitt (kalt ELMER-prinsippene) vil utvikles i løpet av 2005.

Et sentralt mål når det gjelder å oppnå økt bruk av samisk språk, er å gjøre det mulig å bruke samisk tegnsatt i IT-sammenheng. Det forventes at offentlige virksomheter oppfyller samelovens språkregler, og tilrettelegger for skriftlig kommunikasjon på samisk.

Disse punktene må sees i sammenheng med det generelle standardiseringsarbeidet.

3.7 Elektroniske innkjøp

Elektronisk handel er primært et moderniserings- og effektiviseringstiltak i forhold til offentlige innkjøp og økonomisk/administrative rutiner. Det er klare indikasjoner på at offentlige virksomheter kan spare store beløp bl.a. på papir, utskrift, porto og manuelt tastearbeid ved å håndtere bestillinger og regninger elektronisk. Regjeringen legger derfor stor vekt på at offentlige virksomheter organiserer og gjennomfører innkjøpsvirksomheten på en slik måte at de utnytter det omstillings- og gevinstpotensialet som ligger i bruk av elektroniske innkjøpsprosesser og elektronisk fakturering

I eNorge setter Regjeringen som mål at 10 % av alle innkjøp i offentlig sektor gjennomføres elektronisk ved utgangen av 2006. 30 % ved utgangen av 2008.

4. UTFORDRINGER FOR LANDBRUKS- OG MATFORVALTNINGSSEKTOREN

4.1 Innledning

Landbruks- og matforvaltningen må ha som målsetting at bruk av IT skal danne grunnlag for en stadig bedre og mer effektiv forvaltning av sektoren. Som med all annen tjenesteutvikling i sektoren, skal IT-utvikling være på brukernes premisser, det være seg både interne brukere i forvaltningen og eksterne brukere som næringsdrivende og tilsynsobjekter. Ved siden av å bruke IT som verktøy i det daglige forvaltningsarbeidet, vil også IT-støttet informasjon være avgjørende i strategisk planlegging. Blant annet har departementet gjennom sin opprettelse av en analysegruppe et økende behov for aggregert dokumentasjon, data og analyser for å vurdere måloppnåelse i landbruks- og matpolitikken og for å ta de rette beslutningene. For å lykkes vil det være påkrevd at virksomhetene kan stille korrekt informasjon tilgjengelig, og være fleksibel i forhold til presentasjonsform og sammensetting med andre type data.

Landbruks- og matforvaltningen er en moderne forvaltningssektor, og det er gjort svært mye bra arbeid med å utvikle gode digitale tjenester. Fokus i tiden framover vil være å utnytte og realisere de muligheter som vi allerede kjenner i dag. Det innebærer å skape sammenheng og felles tilgang på tvers av de enkelte forvaltningsnivåer, virksomheter og fagsektorer. Videre må organisasjonene endres til å utnytte mulighetene teknologien gir. eNorge 2009 er helt klar på at en forutsetning for at Norge skal utvikle seg til en førende digital nasjon er at vi på en rekke områder er nødt til å tenke offentlig sektor som en helhet.

4.2 Digital ledelse og arbeidsform i landbruks- og matforvaltningen

4.2.1 Arbeidsprosesser som utnytter muligheten i teknologien

Generelt kan man si at informasjonsteknologi er et kraftfullt verktøy for forbedring. Å realisere gevinster av IT-løsninger har imidlertid ikke så mye med teknologien som sådan å gjøre, og effektiv bruk av informasjonsteknologi innebærer ikke utelukkende å utføre de samme prosesser som tidligere på en raskere og enklere måte. Like viktig som teknikk er samspillet mellom IT og organisasjonsendringer. IT bør i større grad ses på som en driver for endringer og innovasjonsmuligheter, og dette er i stor grad en styringsmessig utfordring. Den etablerte arbeidsdelingen i forvaltningen vil i mange tilfeller kunne utfordres, ved at noen

oppgaver faller bort og andre kommer til. Der det er hensiktsmessig må teknologien utnyttes til å støtte arbeidsprosesser på tvers av før atskilte fagområder.

På dette området har også vår del av forvaltningen fortsatt en del å hente. IT behandles fortsatt i noen henseender som noe som skjer ved siden av arbeidet virksomheten ellers driver med, noe som kan føre til at betraktninger om bruk av IT først kommer inn i bildet i slutten av beslutningsprosessene. For å unngå å sementere uhensiktsmessige arbeidsrutiner og for å utnytte det potensialet som ligger i teknologien bør eksisterende arbeidsprosesser gjennomgå kritisk før elektronisk støtte etableres. God forståelse av teknologiens muligheter er en viktig dimensjon i dette arbeidet.

Det er derfor avgjørende at så vel toppledelse som øvrige ledere i offentlige virksomheter arbeider målrettet med digital forvaltning. Betraktninger omkring muligheter ved teknologi bør inn som en naturlig del av enhver oppgaveløsning, på samme måte som personal- og økonomibetraktninger er det i dag. Offentlige ledere må gå foran og sikre at virksomhetene tar i bruk mulighetene. Dette innebærer at vi blant lederne i vår sektor burde stimulere til et kompetanseløft i tiden framover. Digital ledelse omfatter evnen til å utvikle potensialet som finnes i IT og utnytte det kritisk og innovativt til å løse virksomhetens oppgaver. Det vil være problematisk om ledelsen blir de siste som skjønner konsekvensene av endringene som gjøres.

OECD har ved flere anledninger uttalt at for hver krone som investeres i teknologi, så må det investeres 8-9 kroner i kompetanse og organisasjon. Undersøkelser som OECD har gjennomgått viser at de virksomheter som faktisk gjør dette, er de virksomheter som oppnår gevinster.

Anbefalinger:

Alle virksomhetene bør utvikle planer for hvordan IT skal tas i bruk som strategisk verktøy i organisasjonen.

Digital ledelse blir en integrert del av lederrollen i sektoren, og tas med i all lederopplæring.

4.2.2 Juridiske rammebetingelser for digitale tjenester

Til grunn for all elektronisk forvaltning, ligger en forventning om at beslutninger og vedtak kan programmeres, basert på en omforming av rettsregler til programkode. Da er det også viktig at vedtakene som fattes representerer rettsreglene slik de var tiltenkt. Like viktig er det at rettsreglene utformes på en slik måte at det er enkelt å transformere dem til programkode.

I andre tilfeller tas relativt små beslutninger om endringer i rettsreglene, gjerne med forenkling som formål, men med store praktiske endringer i IT-systemet. Det er ikke alltid en lett oppgave for regelforvalterne å forutse hvilke endringer en i deres øyne liten endring vil få i informasjonssystemet det skal implementeres. Gjøres disse endringene i forenklingens navn, kan man stå i fare for å møte paradokset i at eventuelle rasjonaliseringsgevinster spises opp av gjennomføringskostnadene. Nøkkelen vil være å gjøre grundige kost-/nyttevurderinger, og ha den tilstrekkelige kompetansen til å gjennomføre disse. Dette understreker også behovet for å ta tak i ledelses- og organisasjonsutfordringene.

Kompetansen om elektroniske forvaltningssystemer blant regelforvalterne må heves, samtidig som det må stilles krav til et tett samarbeid med dem som utformer systemene.

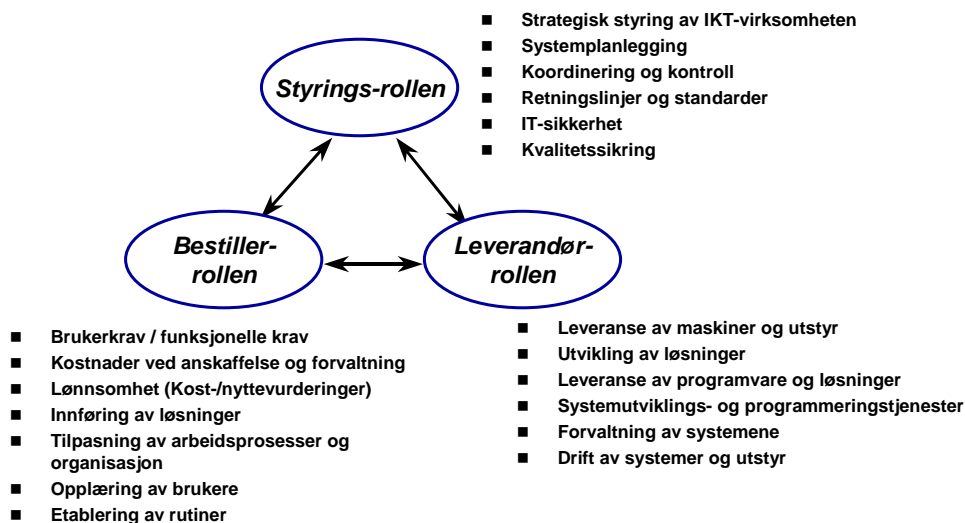
Anbefalinger:

LMD utdyper i sine oppdrag utredningsinstruksen til også å gjelde konsekvensutredning for IT-systemene.

4.2.3 Styring av IT-virksomheten

Det ligger en utfordring i å få en styringsmodell som gir en god samordning av IT-satsninger og IT-tiltak på tvers av hele organisasjonen. Dette vil involvere samspill mellom departementet, ledelsen i de enkelte fagmiljøene og ledelsen i IT-enhetene, samt en tydeliggjøring av hvilken del av styringsrollen den enkelte har ansvaret for. IT har ofte vært utviklet på IT-ekspertenes premisser. Framover må ledelsen på ulike nivåer få et sterkere eierskap til IT som virkemiddel i virksomhetsprosessene.

Styringsrollen, bestillerrollen og leverandørrollen må plasseres. For å få en god styringsmodell må også samspillet mellom styrings- og planleggingsprosessene ivaretas på en god måte. En slik rollemodell baserer seg på en inndeling av ansvaret for IT-virksomheten i tre atskilte og tydelige roller. Disse tre rollene er Styringsrollen, Bestillerrollen og Leverandørrollen. De forskjellige oppgavene er også plassert i forhold til rollene (se figuren). Det er en utfordring å få plassert "bestilleransvaret" for den enkelte anskaffelse samt sikre at den som har ansvaret også har den nødvendige kompetanse og myndighet til å utøve ansvaret på vegne av fellesskapet.

Rollemodellen er allerede innført i SLF, og gjelder for alle fasene: planlegging, styring, utvikling, anskaffelse, innføring, IT-sikkerhet, informasjonsforvaltning, drift, vedlikehold, systemforvaltning, brukerstøtte og opplæring.

Anbefalinger:

Rollemodellen bør vurderes anvendt i virksomhetene.

4.2.4 Erfaringsutveksling

Virksomhetene er sjeldent alene om sine problemstillinger. Med kompetansedeling og erfaringsoverføring internt i sektoren kan kompetanse i langt større grad utnyttes på tvers av etatsgrensene. Knapphet på IT-kompetanse kan være et problem også i vår del av forvaltningen og en større grad av kunnskapsdeling er helt nødvendig dersom en skal klare å

løse alle oppgavene. Virksomhetene i landbruks- og matforvaltningen har et potensial for effektivisering gjennom bedre kunnskapsforvaltning; ved å dele, synliggjøre og gjenbruke informasjon og kunnskap innen eget område og på tvers av sektor.

Det har vist seg at flere av virksomhetene implementerer løsninger av tilsvarende type. På grunn av manglete systematisert samarbeid må flere gjennomgå den samme lærekurven, og gjøre de samme feilene. Det er i dag ikke noe bevissthet rundt å utpeke virksomheter som kompetansesentre innen utvalgte IT-områder og eventuelt å utpeke pilotimplementeringsprosjekter hvor kunnskap skal erverves for hele forvaltningsområdet. Tilsvarende er det i dag ingen utveksling av programvaremoduler som kunne effektivisere og redusere kostnadene ved denne utviklingen.

Også for departementet er det viktig at det etableres arenaer for kunnskapsdeling og diskusjon. LMD har som målsetning å være en aktiv deltaker i utformingen av IT-politikken, ved å formidle landbruks- og matforvaltningens behov og problemstillinger inn i det sentrale arbeidet.

Anbefalinger:

Gode eksempler bør dokumenteres på måter som gjør dem egnet for bruk innad og utad.

Tiltak:

T6 Erfaringsutveksling, med fokus på etablering av IT-forum

4.3 Samordnet dataforvaltning og elektronisk tjenesteproduksjon

4.3.1 Elektronisk samhandling

Den informasjonen landbruks- og matforvaltningen besitter utgjør grunnlaget for all vår virksomhet. God forvaltning av disse dataene er nøkkelen til god forvaltning av landbruks- og matsektoren. På samme måte er god dataforvaltning en nødvendig for å muliggjøre de politiske målene om omforming av dagens IT-løsninger til brukerrettede elektroniske tjenester via Internett og andre elektroniske kanaler.

Den elektroniske informasjonsdelingen skal bli langt bedre enn tidligere. Tilstrekkelige, relevante og oppdaterte data skal være tilgjengelig for alle som har behov for dem. Dobbeltlagring av informasjon og overlappende funksjonalitet i sektorens systemer, bør unngås. Informasjon registreres én gang ved kilden og gjenbrukes der det kan bidra til å øke kvaliteten og rasjonalisere arbeidsprosesser. Noen typer av data og register, som for eksempel Landbruksregisteret, er så sentrale for alle på vårt område at det kvalifiserer til betegnelsen grunndata. Forvaltningen av slike viktige grunndata er av stor betydning, og må prioriteres høyt av både departementet og virksomhetene. For å kunne utnytte mulighetene i elektronisk samhandling, vil det være nødvendig å arbeide i retning av en felles system- og informasjonsarkitektur for landbruks- og matforvaltningen. Med dette menes en enhetlig oversikt over de viktigste informasjonselementene som behandles og sammenhengen mellom disse. Her ligger datastrukturene, behandlingsreglene for dataene og beskrivelsen av dataene.

En system- eller IT-arkitektur for landbruks- og matforvaltningen skal understøtte bruk av informasjon og tjenester på tvers av systemer i mange etater og fagmiljøer, innenfor og utenfor forvaltningsområdet, og på tvers av sektorer. Dels skal dette skje ved at informasjonen hentes fra datakildene når den trengs, dels ved overføringer av data og dels ved at tjenester fra

et system tilgjengeliggjøres transparent i et annet system eller portal. Et eksempel på en løsning som stiller slike krav er Min Side. Det legges i stadig større grad opp til bruk av en tjenesteorientert arkitektur, nettopp for å understøtte dette. Webservices er for tiden den mest aktuelle teknologien for å implementere en tjenesteorientert arkitektur over internett.

Standardisering er viktig slik at innhold og data kan utveksles på en entydig og sikker måte mellom aktører. Hvis det skal lages nye løsninger må det undersøkes hva som er de facto eller vedtatte, åpne standarder, og disse skal søkes fulgt. Unntak skal begrunnes særskilt ovenfor departementet.

Bruk av åpne standarder og etablering av tjenesteorientert arkitektur vil nødvendigvis måtte skje over tid. For offentlige virksomheter innebærer det å gå fra en arkitektur som tradisjonelt har støttet internt orienterte produksjonsprosesser til fellestjenester hvor enhetene kopler seg mot hverandre og mot publikum og næringsliv. For å muliggjøre gjenbruk av hverandres løsninger, er det viktig å samordne begreps- og definisjonsapparatet. Dette er ingen enkel jobb, da mange av begrepene er nedfelt og beskrevet i lov og forskrift. I slike tilfeller må man først samordne terminologien i det bakenforliggende regelverket.

Anbefalinger:

Virksomheten skal følge anbefalingene til Koordineringsutvalget for e-forvaltning, og tilstrebe en serviceorientert arkitektur, hvor tjenestene og informasjonen gjøres tilgjengelig gjennom webservices.

Etablerte forvaltningsstandarder skal benyttes i utviklingen av nye løsninger.

Alle elektroniske tjenester skal, der det er relevant, forhåndsutfylles med grunndata fra Enhetsregisteret og benytte metadata fra Oppgaveregisteret.

Tiltak:

T1 Faginformatjon

T2 Tjenestekatalog

T3 Datakilder og avhengigheter

4.3.2 Elektroniske tjenester

Elektroniske tjenester kan omfatte alt fra informasjon fra forvaltningen til interaktive tjenester og dialog med brukerne. Utviklingen av elektroniske tjenester har nådd et modenhetsnivå hvor målsettinger knyttet til publisering av informasjon og enveis elektronisk kontakt med forvaltningen, er nådd. På området nettbasert tjenesteproduksjon forventes det at det tilrettelegges for interaktive tjenester og økt elektronisk dialog. Regjeringens visjon er at Norge skal være ledende internasjonalt når det gjelder å tilby elektroniske tjenester fra det offentlige (Handlingsplan for et enklere Norge).

Målsettingen for regjeringen er at næringslivet skal få en felles portal for elektroniske tjenester fra det offentlige, noe som har skjerpet kravet om deltakelse i AltInn. Regjeringen krever at all lovpålagt innrapportering til det offentlige, skal tilbys integrert i AltInn innen 2008. Også andre næringsrettede elektroniske tjenester skal gjøres tilgjengelige der. Dette angår primært SLF, Reindriftsforvaltningen og Mattilsynet. Det er viktig å understreke forskjellen mellom elektronisk innrapportering, enkle oppslag og skjemautfylling på den ene siden, og dialogbaserte tjenester på den andre. De første av disse er svært godt egnet til en

fellestjeneste. De siste kan være tjenester for innsending av søknader, som ender med vedtak og/eller utøvelse av noen form for myndighet. Slike er svært transaksjonsintensive, og setter helt andre krav til samspill med de bakenforliggende fagsystemene som skal håndtere dem. Å integrere slike løsninger fullt ut vil for noen kreve omfattende omlegginger av fagsystemer. Overgang til AltInn bør kreve, som med andre store IT-prosjekter, en kost-/nyttevurdering i vid forstand.

Landbruks- og matforvaltningen skal stille seg positiv til å gjøre sine tjenester tilgjengelige via AltInn, og ved utvikling av næringsrettede elektroniske tjenester skal løsningen alltid vurderes som et førstevalg. Alt som egner seg for tilgjengeliggjøring i AltInn skal gjøres tilgjengelig der. Også eksisterende løsninger bør så langt som mulig benytte seg av hensiktsmessige deler av AltInn-løsningen, som elementer fra brukergrensenettet og brukeradministrasjon. I denne sammenhengen er det også naturlig å se på bruken av grunnlagsdata fra Enhetsregisteret. Hensikten vil være at brukerne i så stor grad som mulig oppfatter løsningene som samkjørte. Gjennom dialog med AltInns organisasjon bør sektoren bidra til at tjenesten utvikles på en måte som muliggjør så stor deltakelse fra våre virksomheter som mulig.

Internt i sektoren bør man også se på gevinstpotensialet ved å utvikle løsninger som støtter tjenester på tvers av virksomhetene. Brukernes behov for å løse en oppgave kan i noen tilfeller medføre prosesser som involverer flere virksomheter, og mange av disse prosessene bør vurderes samkjørt. Dette vil være i tråd med forventningene om elektronisk samhandling, og vil både kunne gjøre de aktuelle tjenesteportalene mer koordinert og mer effektive.

Min Side er et prosjekt rettet mot den enkelte borger. Landbruks- og matdepartementet er i hovedsak et næringsdepartement, og regner i første omgang ikke med å bidra med virksomhetenes tjenester her. Likevel sitter man på mye informasjon som kan knyttes til enkeltborgere, for eksempel næringsdata om enkeltmannsforetak som gardsbruk osv. Også Miljøinformasjonsloven gir den enkelt rett til innsyn i miljørelatert informasjon knyttet til sitt nærområde. Virksomheter som NIJOS sitter på informasjon som absolutt er relevant i denne sammenhengen. Med andre ord bør vi på sikt være beredt på at også våre tjenester kan være etterspurt på Min Side.

Tiltak:

T2 Tjenestekatalog

T4 Portalstrategi for landbruks- og matforvaltningen

4.3.3 Elektronisk ID og signatur

Elektronisk ID og elektronisk signatur ses på som sentrale forutsetninger for økt bruk av elektroniske tjenester på nett. Mange tjenester krever at kommunikasjonsvirksomhetene identifiserer seg, slik at innholdet blir bindende og sporbart. Dette er også en forutsetning for elektronisk å kunne håndtere saker som krever konfidensialitet.

Forskrift om elektronisk kommunikasjon med og i forvaltningen (e-forvaltningsforskriften) har pålagt offentlige virksomheter å foreta en selvstendig vurdering av hvilken type sikkerhetsløsninger en elektronisk tjeneste på nettet vil kreve. Landbruks- og matforvaltningens virksomheter har stort sett valgt sikkerhetsløsninger som ikke krever så høy grad av sikkerhet som elektroniske signaturer innebærer.

Delvis kan dette skyldes at eksisterende løsninger for elektronisk signatur har vært risikable å satse på, da forskjellige løsninger ikke har tillatt bruk på tvers av leverandører. Med Kravspesifikasjon for elektronisk ID og signatur (PKI) i offentlig sektor er den problematikken i stor grad løst. Med sikkerhetsportalen kommer også det praktiske rammeverket raskt på plass. Den åpner for at sikkerhetsløsninger i størst mulig grad kan fungere sammen, både innen den enkelte sektor og mellom sektorer, samtidig som kostnader ved disse reduseres.

Det er ønskelig at publikum skal kunne bruke én og samme sikkerhetsløsning ved all elektronisk kontakt med offentlig forvaltning, og at det ikke etableres ulike løsninger i ulike virksomheter med publikumskontakt. Dette vil også kunne gjøre det enklere å utvikle tjenester på tvers i vår forvaltning, da håndteringen av brukeridentiteter i stor grad kan overlates portalen. Sikkerhetsportalen må ses på som en god løsning, som kombinerer rask utrulling av et høyt sikkerhetsnivå for elektroniske tjenester med et relativt lavt kostnadsnivå.

Tiltak:

T4 Portalstrategi for landbruks- og matforvaltningen (Vil sette seg inn i implementering av en slik sikkerhetsløsning).

4.3.4 Tilgjengeliggjøring av data og tjenester

Å gi andre tilgang til ens data har en kostnadsside. Hvem som skal dekke disse ekstrakostnadene har lenge vært et diskusjonsemne i offentlig sektor.

Når det gjelder prising av offentlig data fremgår det i EU- direktiv om gjenbruk av offentlige data, som skal implementeres i norsk rett i løpet av 2005, at prising ikke skal overskride eventuelle kostnader knyttet til innsamling, produksjon og lignende, dvs. direktivet fastsetter en øvre prisramme. Dette hindrer ikke den enkelte virksomhet i å fastsette lavere priser eller velge å gi gratis tilgang til data.

Det er imidlertid naturlig å anta at publisering, distribuering, innsamling og tilrettelegging av enkelte typer data vil medføre kostnader som må dekkes på andre måter. Geodata er et aktuelt eksempel på dette, og sektoren har gjennom NIJOS en stor aktør på området. Gjennom Norge digitalt, et bredt samarbeid mellom virksomheter som har ansvar for å fremskaffe stedfestet informasjon og/eller er store brukere av slik informasjon, er det etablert en samordnet og brukerorientert geodataportal, geoNorge-Portalen. Portalen gir en oversikt over geografisk informasjon som samarbeidsvirksomhetene i Norge digitalt tilbyr på nettet. Publisering i portalen er også åpnet for datatilbydere utenfor Norge digitalt.

4.4 Realisering av gevinster ved IT-satsinger

Satsing på IT bør alltid begrunnes ut i fra en intensjon om å ta ut gevinster. Det er et gjennomgående behov for et forsterket resultat- og gevinstfokus i offentlige IT-prosjekter, og arbeidet med å dokumentere/vurdere økonomiske og ikke-økonomiske effekter av IT-investeringene bør prioriteres høyt. I eNorge-planen skisseres tiltak for å synliggjøre gevinster ved statlige IT-investeringer, gjennom bruk av modeller. Dette arbeidet vil det være viktig å følge opp.

Gevinstene kan være av kvantitativ karakter, og handle om å ta ut positive økonomiske effekter av IT-investeringer. Vel så viktige er gevinstene av kvalitativ karakter og de som ofte

knytter seg ofte til forbedrede tjenesteleveranser (kortere saksbehandlingstid, mindre feil i saksbehandlingen), økt brukertilfredshet blant innbyggere og bedrifter, og økt motivasjon blant arbeidere hvor digitaliseringsprosjekter har blitt gjennomført. Man kan bli flinkere til å synliggjøre de gevinstene som tas ut i form av økt brukertilfredshet.

En utfordring man har møtt i vår del av forvaltningen er at investeringer gjort hos oss kan gi gevinster helt andre steder. Regjeringen legger som nevnt opptil en økende grad av samordning og samarbeid, samt en nedbygging av de tradisjonelle sektorsiloene. Satsinger i sektoren som går utover de enkelte etats- og departementsområdene, har medført en sentralisering av data og oppgaver. Det medfører også en sentralisering av utgiftene til IT, ved at virksomheten som tar initiativet både påføres økte drifts- og utviklingskostnader. Dette er urealistisk å forventete at all hele effektiviseringsgevinsten kan tas ut samme sted som investeringene er gjort. SLFs elektroniske system for søknad og behandling av produksjonstilskudd, WESPA, kan tjene som eksempel på dette. Her ligger svært mye av gevinsten hos kommunene, mens SLF har fått økte driftsutgifter.

Departementet og virksomhetene må ha et bevisst forhold til at et høyt gevinstuttak innebærer at nye løsninger i stor grad skal erstatte de tradisjonelle informasjonskanalene og arbeidsformene. Dette er ikke uproblematisk. Noen brukere vil for eksempel ikke ønske å benytte seg av de selvbetjente, elektroniske løsningene. Årsakene kan være så mange, og det må respekteres. Det offentlige er til for alle - uansett teknologiske forutsetninger hos den enkelte. Man bør allikevel vurdere å belønne de som melder overgang til elektroniske tjenester.

Anbefalinger:

Det må stilles krav om kost-/nyttevurderinger ved alle IT-prosjekt over en viss størrelse. Det bør utformes enkle modeller for dette.

LMD må adressere problemstillingen knyttet til utgifts- og gevinstssiden i alle relevante fora. Det må utvikles styringsmodeller som tar høyde for dette, og som klarer å fange opp disse endringene i interne disponeringer i forvaltningen.

4.5 IT i styringsdialogen

I landbruks- og matforvaltningen har det vært etablert praksis at virksomhetene i hovedsak selv har bestemt hvordan man har ønsket å organisere sin IT-virksomhet, og på hvilken måte man teknisk har villet løse oppgavene fra departementet. De IT-politiske retningslinjene som har framkommet i styringsdialogen har vært generelle, og stort sett kommet gjennom anmodninger om overgang til elektroniske forvaltningsmodeller.

Det økte fokuset på samordnet IT-tiltak på tvers av virksomheter og forvaltningsområder medfører at virksomhetene i mye større grad må regne med å bli styrt og koordinert mht utforming og valg av teknologiske løsninger. Regjeringens vedtak rundt valg av sikkerhetsløsninger, portaltjenester og standarder er eksempler på dette.

Utformingen av gode og presise styringssignaler fra departementet, og medfølgende bevillinger til tiltak, avhenger av at kunnskap om hvilken situasjon virksomheten er i. Dette gjelder både i forhold til oppgaver, kompetanse og teknologi. Den tradisjonelle "topptunge" styringsdialogen vil ikke alltid være tilstrekkelig til å fange opp denne informasjonen. Også på IT-området vil dialog og løpende kontakt mellom fagmiljøer i virksomhetene og departement være nødvendig for å oppnå god og balansert styring. Målsetningen må være at

IT-relaterte styringssignaler fra departementet alltid kan settes i sammenheng med, og være tilpasset den, ordinære virksomheten til etaten.

LMD ønsker at landbruks- og matforvaltningen skal være en aktiv deltaker i prosessene rundt utformingen av den offentlige IT-politikken. Virksomhetene i sektoren har erfaringer og kunnskap det er av betydning å dele med resten av forvaltningen. Deltakelse og synlighet vil også være viktig for å sikre at det tas hensyn til behov vårt forvaltningsområde har. Samtidig vil kunnskap om bakgrunn, mål og prosesser sannsynligvis gjøre oss bedre rustet til i praksis å gjennomføre politikken som blir vedtatt.

Virksomhetene vil framover i mye større grad involveres og rådspørres av departementet i saker som omhandler utviklingen av overgripende IT-strategier og – valg-

Anbefalinger:

Virksomhetene deltar aktivt i utviklingen av de nasjonale prosessene, som utarbeidelse av elektronisk arkitektur og standarder for offentlig sektor. Deltakelse i IT-politikken forutsetter at virksomhetene klargjør sitt ståsted og sine behov.

Alle virksomhetene må utforme egne IT-planer, som sier noe om hvilke målsettinger man har, på hvilke områder og hvordan (hvilke prosesser) de skal benytte IT til forbedringsarbeid, hva kompetansebehovet er – og hvordan det skal nås. Denne strategien/handlingsplanen bør også inneholde relativt detaljerte tiltak og milepæler, og avklares med LMD. For departementet er det lettere å styre etter en slik plan, samtidig som det gir virksomhetene fortsatt stor grad av styring over egen innsats.

Tiltak:

T5 Forbedret styringsdialog på IT-området

5. PRIORITERTE TILTAK

Departementet og virksomhetene har i felleskap besluttet at 6 utvalgte tiltak vil være sentrale for å kunne nå de mål vi har satt oss. Tiltakene er kommet frem gjennom en prioritering med tanke på å:

1. Effektivisere tjenesteproduksjonen
2. Utnytte felles ressurser og tjenester på en kostnadseffektiv måte
3. Stimulere tiltak som går på tvers av virksomhetene
4. Realisme i gjennomføringen

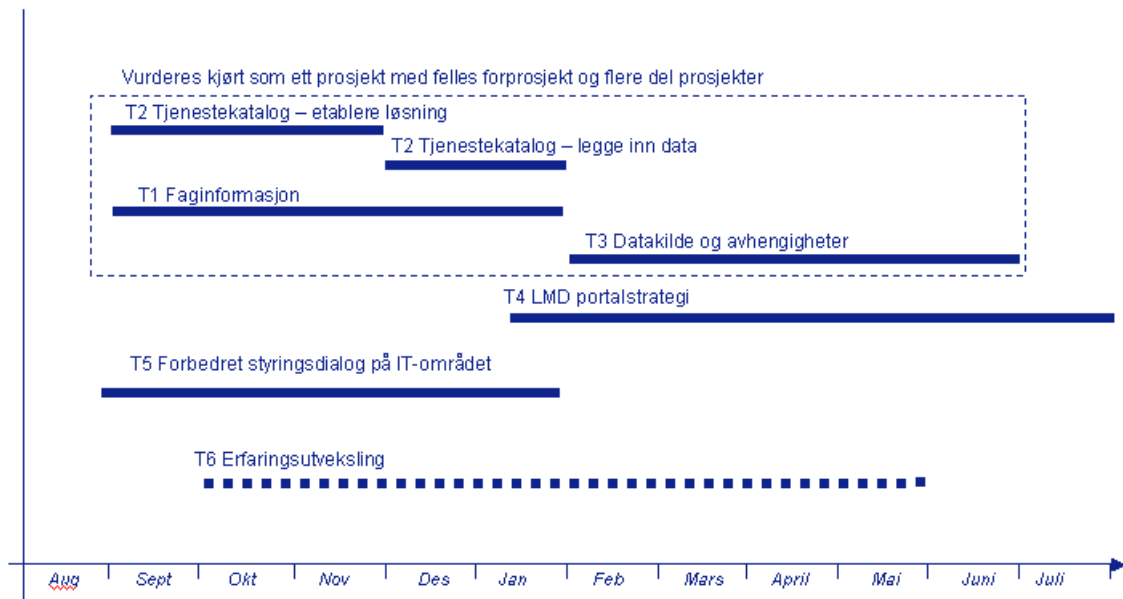
I tillegg har planleggingsprosessen resultert i noen anbefalinger og i noen momenter som vil inkluderes i styringsdialogen. Tiltakene er:

Nr	Navn	Beskrivelse / formål
1	Faginformatjon	Beskrive og tilgjengeliggjøre dokumentasjon om landbruks- og matforvaltningens viktigste fagdata slik at de tas i bruk på en hensiktsmessig måte.
2	Tjenestekatalog	Tjenestekatalogen skal gi en beskrivelse av alle relevante elektroniske tjenester landbruks- og matforvaltningen tilbyr. Tjenestene kan være rettet mot sluttbruker eller IT-systemer
3	Datakilder og avhengigheter	Dokumentere landbruks- og matforvaltningens viktigste datakilder, avhengigheter og grensesnitt. Innebærer også å bestemme standard og nivå på beskrivelsene

4	Portalstrategi for landbruks- og matforvaltningen	Å vurdere hensiktsmessigheten av en felles portal-tilnærming innen sektoren. Skal også vurdere konsekvenser, og bygge kompetanse vedrørende bruk av AltInn og sikkerhetsportalen
5	Forbedret styringsdialog på IT-området	Revidere opplegg for IT i styringsdialogen, både i forhold til innhold, budsjettprosessen og rapportering på aktiviteter. Sørg for at oppfølging av målene og tiltakene i eNorge 2009 og LMD- sektorens handlingsplan.
6	Erfaringsutveksling	Etablere opplegg og mekanismer for bedre og mer systematisk erfaringsutveksling mellom virksomhetene innen landbruks- og matforvaltningen.

De utvalgte tiltakene er beskrevet i henhold til en standardisert beskrivelse som skal sikre at de viktigste kjennetegnene ved tiltakene er dokumentert, slik at dette kan danne utgangspunkt for detaljerte prosjektbeskrivelser. Det er også naturlig å tenke seg at tiltak kan slås sammen eller splittes opp etter hvert som arbeidet med disse kommer i gang og mer detaljert kunnskap erverves og / eller omgivelsene forandres. Det vil være naturlig å etablere nye tiltak etter hvert som etablerte tiltak kan kvitteres ut som gjennomført.

Figuren på neste side viser tiltakene lagt ut i tid. Det vil bli vurdert å kjøre tiltakene T1, T2 og T3 som et felles prosjekt, med separate delprosjekter. Alternativt kan det velges å kjøre et felles forprosjekt. Sammenhengen mellom disse tiltakene er forsøkt illustrert med eksempel i SLF i vedlegg 1.

Figur: Forslag til tidsplan

5.1 T1 Fagininformasjon

Beskrivelse av tiltaket

Data og tjenester blir i større grad tilgjengelige på Internett. Det er viktig at data og tjenester på Internett ledsages av informasjon og dokumentasjon slik at de tas i bruk på en hensiktsmessig måte. Fagininformasjon skal gi svar på en del essensielle spørsmål: Hva slags data er dette? Hva kan dataene benyttes til? Hvordan kan de benyttes? Hvilke begrensinger har dataene? Hvem har ansvaret for dataene, hvem kan benytte dem? Hva betyr de ulike kodeverdiene?

Prosjektets skal se på hvilken fagininformasjon som bør være tilgjengelig, og hvordan den bør struktureres og organiseres. Det skal først gjennomføres et forprosjekt.

Mål og nytteeffekter

- Øke bruken av data og tjenester på tvers av virksomhetene.
- Sikre hensiktsmessig bruk av data på tvers av virksomhetene.
- Sikre at eksterne brukerne oppfatter data og tjenester på en riktig måte.

Beskrivelse av hvilke resultater som forventes å foreligge når tiltaket er gjennomført

Alle virksomheter har systematisert og tilgjengeliggjort fagininformasjon om sine databaser og tjenester via tjenestekatalogen.

Avhengigheter mot andre prosjekt/tiltak

På sikt bør ingen data kunne meldes inn i tjenestekatalogen uten at noe fagininformasjon er tilgjengeliggjort. Lenke til fagininformasjonen må finnes i tjenestekatalogen.

Må sees i sammenheng med tiltakene:

T1 Tjenestekatalog

T3 Datakilder og avhengigheter

Det kan være aktuelt å gjennomføre prosjektene T1, T2, T3 som ett prosjekt, ev. med et felles forprosjekt

Organisering av tiltaket

Det bør settes ned en prosjektgruppe med deltakere fra flere virksomheter.

Beskrivelse av hvilke systemer og data tiltaket omfatter og påvirker

Prosjektet påvirker ingen data og systemer direkte. Kan ha en påvirkning på utformingen av tjenestekatalogen.

Beskrivelse av hvilke tekniske konsekvenser tiltaket medfører

Ingen tekniske konsekvenser, bortsett fra at det må være mulig å tilgjengeliggjøre fagininformasjon via tjenestekatalogen..

Beskrivelse av hvilke deler av organisasjonen som berøres av tiltaket

Alle systemeiere av internettjenester og fagdatabaser innenfor landbruks- og matforvaltningen vil måtte bidra.

Grov prosjektplan for gjennomføring av tiltaket

Prosjektgruppa diskuterer hvordan faginformatjon kan struktureres og presenteres og kommer med retningslinjer og eksempler. Dette organiseres som et forprosjekt
Hver enkelt virksomhet strukturer og tilgjengeliggjør sin faginformatjon i henhold til retningslinjer fra forprosjektet.

Aktivitet	Start	Slutt	Timer	Kostnad (kr)
Prosjektgruppas / forprosjektets arbeid	01.09.06	15.04.06	50	25 000
Hos hver enkelt part	15.03.06	15.05.06	?	?
Løpende oppdateringer	15.06.06	-		
Samlet for prosjektet/oppgaven				

Kost-/nyttevurdering

Informasjon om data som tilgjengeliggjøres på Internett er en forutsetning for at data og tjenester kan bli benyttet på riktig måte. Alle virksomhetene har allerede mye informasjon og dokumentasjon internt i sine organisasjoner. Kostnadene med å restrukturere og omskrive eksisterende faginformatjon vil uansett ikke overskride nytteverdien.

Risiko- og hindringer

Den største risikoen er å ikke gjøre noe.

Prioritering og avhengigheter

Det er viktig at data og informasjon ikke tas i bruk på feilaktige måter. God informasjon og dokumentasjon er med på å øke tilgjengeligheten, øke bruken og sikre riktig bruk. Samtidig er tilgjengeliggjøring av faginformatjonen avhengig av tjenestekatalogen, og prosjektet bør derfor starte opp etter at arbeidet med å etablere denne er avsluttet.

Finansiering

Kostnadene bæres av de deltagende virksomhetene. Kostnadene vil i all hovedsak være relatert til intern tidsbruk.

5.2 T2 Tjenestekatalog

Beskrivelse av tiltaket/endringen

Data og tjenester blir i større grad tilgjengelige på Internett. Det er en utfordring for både interne og eksterne å finne frem til / orientere seg blant ulike datasett og tjenester.

Tjenestekatalogen er ment å bøte på dette ved å være en lett tilgjengelig oversikt over sektorens tjenester. I tjenestekatalogen er det tenkt at både databaser, "ekte" webtjenester som web services, andre webtjenester, samt applikasjoner med sluttbrukergrensesnitt skal inngå. Katalogen skal inneholde informasjon om hvordan de enkelte tjenester kan tas i bruk, eventuelt hvem man kan kontakte for å få vite mer.

Katalogens eget brukergrensesnitt kan være en ren opplisting, for eksempel sortert på tema, og/eller en søkbar applikasjon. (Se <http://www.geonorge.no> for eksempel på en søkbar katalog.) Innlegging av data kan gjøres manuelt av en av virksomhetene, eller det kan utvikles et webgrensesnitt.

Mål og nytteeffekter

- Alle virksomheter har beskrevet sine tjenester i henhold til en felles mal.
- Tjenestekatalogen er tilgjengelig for alle på Internett.

Beskrivelse av hvilke resultater som forventes å foreligge når tiltaket er gjennomført

- Det er lettere for både oss selv og eksterne brukere å orientere seg blant internettjenestene til de ulike aktørene i landbruks- og matforvaltningen.
- Det er enklere å lage tjenester som integrerer data/tjenester fra ulike aktører i landbruks- og matforvaltningen.

Avhengigheter mot andre prosjekt/tiltak

Må sees i sammenheng med tiltakene:

T1 Faginformatjon

T3 Datakilder og avhengigheter

Det kan være aktuelt å gjennomføre prosjektene T1, T2, T3 som ett prosjekt, ev. med et felles forprosjekt

Organisering av tiltaket

Det må etableres en prosjektgruppe bestående av representanter fra minst to parter. Det vil være en fordel om LMD delta, men de trenger ikke å lede arbeidet. Det må være enighet blant virksomhetene om at en tjenestekatalog skal etableres, da alle må bidra med beskrivelsene av egne data, tjenester og applikasjoner.

Beskrivelse av hvilke systemer og data tiltaket omfatter og påvirker

Prosjektet påvirker alle data og systemer, i den forstand at de skal beskrives i henhold til en gitt mal.

Beskrivelse av hvilke tekniske konsekvenser tiltaket medfører

Utvikling og teknisk drift av en slik katalog vurderes ikke som veldig krevende verken hva gjelder utstyr eller kompetanse.

Beskrivelse av hvilke deler av organisasjonen som berøres av tiltaket

Alle systemeiere av internettjenester og fagdatabaser vil måtte bidra.

Grov prosjektplan for gjennomføring av tiltaket

Prosjektgruppa får som oppgave å skrive en kravspesifikasjon for tjenestekatalogens grensesnitt, og en kravspesifikasjon for malen som skal brukes til å beskrive alle tjenester. Det må deretter vurderes hvorvidt utviklingen av mal og grensesnitt skal gjøres av en av virksomhetene, eller om det skal settes ut til et eksternt firma. Et eksternt firma eller en av virksomhetene må få i oppgave å drifte katalogen.

Aktivitet	Start	Slutt	Timer	Kostnad (kr)
Kravspesifikasjon grensesnitt tjenestekatalog	01.09.05	01.11.05	40	20000
Kravspesifikasjon mal for å beskrive tjenester	01.09.05	01.11.05	40	20000
Utvikling grensesnitt tjenestekatalog	01.11.05	01.12.05	100	50000
Innlegging av data	01.12.05	01.02.06	20	10000
Drift av katalog (årlig kostnad)	01.12.05	-	20	10000
Samlet for prosjektet/oppgaven			210	110000

Dersom kostnader for hver av virksomhetene til å utarbeide beskrivelser for hver enkelt tjeneste skal dekkes av prosjektet, vil utgiftene bli høyere. Dersom man velger å utvikle et webgrensesnitt for innlegging og oppdatering av data, vil engangsutgiftene gå noe opp, mens årlige utgifter til vedlikehold av data vil gå ned.

Estimatet er gjort med tanke på at alt gjøres av virksomhetene selv. Skal utvikling settes ut, vil sannsynligvis timetallet bli noe lavere, mens timeprisen går opp. Totalt vurderes det som lite lønnsomt å sette ut et så lite prosjekt.

Kost-/nyttevurdering

Kostnader

Utvikling: 90 000 kr

Årlig drift av katalogtjenesten: 10 000 kr

Oppdatering/vedlikehold av data i katalogen per år: 20 timer/10 000 kr

Nytteverdien anses som svært stor, da det er en forutsetning for god samhandling om e-forvaltning i landbrukssektoren at vi kjenner til hverandres tjenester og tar disse i bruk. En oppdatert oversikt over data og tjenester er derfor en forutsetning for det videre arbeidet med e-forvaltning i landbruksforvaltningen.

Risiko- og hindringer

Det er viktig at alle parter støtter om tiltaket dersom det blir iverksatt, slik at katalogen blir så fullstendig som mulig. Det er også en potensiell fare for at katalogen blir etablert og settes i drift, men at innholdet ikke blir holdt oppdatert. Det er viktig at LMD oppfordrer til og krever at katalogen brukes og holdes oppdatert.

Prioritering og avhengigheter

Det foreslås at arbeidet prioriteres svært høyt, da en oppdatert oversikt over data og tjenester er en forutsetning for god samhandling om e-forvaltning i landbrukssektoren.

Tjenestekatalogen må fylles med informasjon før en eventuell felles portal kan etableres.

Finansiering

LMD finansierer utvikling og drift, også hvis eller flere av virksomhetene står for den. Virksomhetene bidrar ellers selv med interne ressurser.

5.3 T3 Datakilder og avhengigheter

Beskrivelse av tiltaket/endringen

Det finnes i dag ikke en samlet oversikt over LMD-områdets interne og eksterne datakilder, avhengigheter og datautvekslinger.

Dette prosjektet er ment å skulle angi en standardisert måte for virksomhetene å beskrive og kategorisere sine datakilder og avhengigheter på, og legger opp til at denne oversikten skal kunne gjøres tilgjengelig for LMD, etatene og eventuelt andre aktører. I tillegg søker prosjektet å definere en anbefalt oppløsning for slike beskrivelser, altså hvor detaljert man skal beskrive situasjonen.

Mål og nytteeffekter

En oversikt over egne ressurser og avhengigheter (av andres data) vil være nøkkelen til å forstå muligheter for forbedringer samt kunne åpne for ytterligere samhandling med andre offentlige og private data-eiere.

LMD og underliggende virksomheter vil kunne få oversikt over avhengigheter og måten disse er realisert på. LMD vil kunne styre rasjonalisering av avhengigheter (effektive og håndterbare metoder) ved å samordne paralleller samt måle endringstakt.

Beskrivelse av hvilke resultater som forventes å foreligge når tiltaket er gjennomført

- Anbefalt standard metode for å beskrive virksomhetenes interne og eksterne datakilder / avhengigheter.
- Aksept for standard beskrivelsen i alle etater i LMD-området.
- Samlet oversikt hos LMD etter at alle virksomheter har beskrevet sitt område.

Avhengigheter mot andre prosjekt/tiltak

Prosjektet søker å definere standard for beskrivelse av våre dataavhengigheter, og settes i verk for å oppnå bedre oversikt over vår samlede system- og dataportefølje.

Prosjektet bør være uavhengig av mer detaljorienterte eller generelle overgripende standardiseringstiltak fra MOD/Brønnøysund eller lignende da LMD trenger resultatene så snart som mulig som grunnlag for andre prosesser. Det bør ikke investeres for mye i prosjektet som ikke kan komme til umiddelbar nytte eller som kan komme til å være i konflikt med standarder satt av MOD etc. En enkel og anvendelig standard skal prioriteres framfor en komplett og utfyllende standard.

Det må også avstemmes mot

T1 Faginformatjon

T2 Tjenestekatalog

Det kan være aktuelt å gjennomføre prosjektene T1, T2, T3 som ett prosjekt, ev. med et felles forprosjekt

Organisering av tiltaket

LMD bør være prosjekteier. Prosjektleder velges fra en av virksomhetene. Prosjektleder er ansvarlig for at det produseres produkt i form av forslag til standard. Prosjektgruppen behøver ikke ha deltakere fra alle virksomhetene, men høring av resultatet bør gjøres mot alle virksomhetene. Flere av virksomhetene har godt utviklede porteføljebeskrivelser eller

arkitekturbeskrivelser og disse erfaringene kan brukes i arbeidet. Virksomhetene betaler for egne utgifter i forbindelse med deltakelse i prosjektarbeidet.

LMD, eventuelt inklusive alle virksomhetene sanksjonerer anbefalt standard.

Bruk av standard og gjennomføring av kartlegging vil måtte bli sak i linjen fra LMD til virksomhetene. Det er naturlig at de(n) samlede oversikten blir forvaltet av LMD og gjort tilgjengelig for alle virksomhetene.

Beskrivelse av hvilke systemer og data tiltaket omfatter og påvirker

Tiltaket er en kartlegging av eksisterende systemer, data og datautvekslinger og innebærer sannsynligvis ikke bruk av spesielle systemer utover standard kontorstøtteverktøy. Det bør avklares om noen dataklasser og avhengigheter bør utelates av beredskapsmessige (?) eller sikkerhetsmessige hensyn.

Beskrivelse av hvilke tekniske konsekvenser tiltaket medfører

Ingen tekniske konsekvenser.

Beskrivelse av hvilke deler av organisasjonen som berøres av tiltaket

Sannsynligvis noe kartleggings- eller tilpasningsarbeid og opplæring av systemforvaltere enten disse er IT-personell eller faglige systemeiere. Hoveddelen av dette behovet vil komme ved praktisk innføring av standarden for beskrivelse.

Grov prosjektplan for gjennomføring av tiltaket

Aktivitet	Start	Slutt	Timer	Kostnad
Oppstartmøte 3 prosjektdeltakere (slf, nijos. MT): Bli enige om arbeidsmåte/deling og ambisjoner mhp. detaljering av oversikt og klassifisering av datatyper og –relasjoner samt forventet bruks- og oppdateringsmønster.	01.01.06	07.01.06	12	6000
Hjemmearbeid 3 deltakere 7 timer hver. Deltakerne trekker veksler på ressurser i egen organisasjon og forankrer: Presentasjon resultater på kunnskapsnett.	10.01.06	01.02.06	21	10500
Sammenstilling av resultat i form av forslag til standard; prosjektleder legger resultat på kunnskapsnett.	05.02.06	15.02.06	10	5000
Forslaget vurderes/høres hos deltakerne	15.02.06	25.02.06	12	6000
Konklusjonsmøte, forslag til standard klar, LMD deltar 1 person	Uke 8	Uke 8	20	10000
Samlet for prosjektet/oppgaven				37500

Kost-/nyttevurdering

Tiltaket har en lav kostnad. Det bør vurderes om tiltaket skal være del av annet tiltak.

Nytten av en større oversikt vil først være oversikten i seg selv, dernest muligheten til å rasjonalisere og samordne parallelle prosesser og identifisere lønnsomme felles initiativ.

Risiko- og hindringer

Bør ikke foreligge særlige risiko forbundet med tiltaket. Alle parter bør se nytten i at tiltaket drives gjennom, og tiltakets konklusjoner bør tilstrebe å "passe" alle virksomhetenes ambisjoner.

Prioritering og avhengigheter

Tiltaket bør komme tidlig i en serie tiltak da resultatene vil danne grunnlag for mye annet arbeid.

Finansiering

Kostnadene bæres av de deltakende parter. Kostnadene vil i all hovedsak være relatert til intern tidsbruk og noen reiseutgifter samt standard forpleining ved møter.

5.4 T4 Portalstrategi for landbruks- og matforvaltningen

Beskrivelse av tiltaket/endringen

Virksomhetene tilbyr i dag tjenester til de samme kundegruppene. Brukernes behov for å løse en oppgave kan i noen tilfelle medføre prosesser som involverer flere virksomheter. Dette kan i noen tilfelle oppleves fragmentert og unødvendig komplisert. Med utgangspunkt i brukernes behov, hvordan bør sektoren tenke?

I retningslinjer fra myndigheter og i tildelingsbrev påpekes at virksomhetene skal bruke MODs sikkerhetsportal, Altinn og der det er hensiktsmessig Min Side. Hvordan bør landbruks- og matforvaltningen samlet forholde seg til dette?

Prosjektet skal utrede behovet for og konsekvensene av en felles portal for landbruks- og matforvaltningen.

I dette ligger også å:

- Utarbeide komplett oversikt over de enkeltes målgrupper
- Utarbeide en oversikt over hvilke tjenester som tilbys de enkelte målgrupper
- Vurdere hvilke tjenester som tilbys innenfor området som egner seg for AltInn og eventuelt Min Side.
- Forutsetninger for og konsekvenser av bruk av sikkerhetsportalen
- Utarbeide og dokumentere en overordnet IT-arkitektur for LMD-området

Mål og nytteeffekter

- Landbruks- og matforvaltningens e-tjenester fremstår som en helhet
- De enkelte brukergrupper får tilrettelagt tjenestene etter sitt behov.
- Tjenestene som tilbys tilgjengeliggjøres gjennom flere kanaler.
- Sikkerhetsportalen blir implementert på en helhetlig måte etter MODs retningslinjer.
- AltInn brukes på en hensiktsmessig måte..

Beskrivelse av hvilke resultater som forventes å foreligge når tiltaket er gjennomført

- LMD-området har avklart om det skal innføres en felles, ”usynlig” portal.
- Bruk av Sikkerhetsportalen er avklart
- Bruk av, og fremtidig samarbeid med, AltInn er avklart.
- Hvordan tilgjengeliggjøre LMD-info på Min side er avklart
- Tjenestene er tilrettelagt for tilgang gjennom flere kanaler
- Det er etablert et IT-samarbeid innen LMD-området.

Avhengigheter mot andre prosjekt/tiltak

- Berører hele LMD området
- Avhengigheter mot prosjekter MOD kjører. Premissgiver.
- eNorge 2009
- AltInn

Organisering av tiltaket

LMD er prosjekteier, og organiserer prosjektet i tråd med SLFs prosjekthåndbok. LMD bemanner prosjektet.

Beskrivelse av hvilke systemer og data tiltaket omfatter og påvirker

- LIB WEB-services må utvides
- SLFs e-portal og alle eksisterende portaler får flere autentiseringsmuligheter
- Alle eksisterende systemer vil på sikt måtte tilpasses ny sikkerhetsløsning.
- Avhengig av vurderingene som gjøres (AltInn, Sikkerhet) vil alle nyutviklingsprosjekter påvirkes.

Beskrivelse av hvilke tekniske konsekvenser tiltaket medfører

Kraftigere driftsmiljø pga økt tilgjengelighet og bruk?

Anskaffelse av flere lisenser?

Beskrivelse av hvilke deler av organisasjonen som berøres av tiltaket

- Alle systemeiere som har tjenester å tilby blir berørt.
- Organisasjonene må kurses i det som velges.
- LMD må ha/utpeke en portalansvarlig hvis det velges å innføre en felles portal.
- Må ha en/flere som kan bidra inn i prosjekter og følge opp.

Grov prosjektplan for gjennomføring av tiltaket

Fase 1

- Når prosjektet vedtatt og etablert.
- Når målgruppene er identifisert
- Når alle aktuelle tjenester er identifisert
- Når begrepet ”felles portal” er definert og omforent.
- Når felles portal er besluttet utviklet/ikke utviklet.

Fase 2

- Når grensesnitt mot MOD sikkerhetsportal er bestemt
- Når tjenester innen landbruk- og matforvaltningen som egner seg for AltInn er kartlagt og vurdert
- Når tjenester innen landbruk- og matforvaltningen som egner seg for MinSide er kartlagt og vurdert
- Når håndbok med arkitektur og retningslinjer for tilknytning til og bruk av portalløsning og MOD retningslinjer er utarbeidet.

Aktivitet	Start	Slutt	Timer	Kostnad
Fase 1	10.01.06	01.04.06		
Internt			630	315.000
Eksternt			150	150.000
Fase 2	01.04.06	1.10.06		
Internt			980	490.000
Eksternt			160	160.000
Samlet for prosjektet/oppgaven				1.115.000

Roller som skal delta i prosjektet

- Systemeiere, portal
- Driftsansvarlige
- Prosjektleder
- Arkitekt
- Konsulentbistand, portal, sikkerhet, design/arkitektur.
- Bidrag fra alle systemeiere

- Prosjektdeltagere fra hver virksomhet

Kost-/nyttevurdering

Mye arbeid spart for alle utviklingsprosjekter som kommer og kan gjenbruke løsninger og slippe å gjøre de samme utredningene om igjen. Til IT-utvikling, interne årsverk samt ekstern utvikling/konsulent, brukes ca. 30 mill. kr. totalt innen LMD-området. Hvis resultatet av denne utredningen gir en besparelse på ca. 5% av kostnadene, vil det gi en gevinst på 1,5 mill. kr. pr år.

Risiko- og hindringer

Nr	Risiko / problem / hendelse	S	K	Konsekvenser	Gardering / tiltak
	Prosjektet har ikke tilstrekkelig forankring hos ledelsen			Kan påvirke fremdriften ved at avsetning av ressurser og beslutninger nedprioriteres	Informere berørte ledere om prosjektet, hva de skal bidra med og gi informasjon om fremdrift
	Felles forståelse for primære mål			Kan påvirke fremdriften ved at nødvendigheten av prosjektet ikke er forstått slik at motivasjon for aktiv deltagelse mangler	Informere og motivere berørte parter om nødvendigheten av prosjektet og hvorfor det er igangsatt
	Manglende beslutningsdyktighet i prosjekt- og styringsgruppe			Prosjektets sluttdato kan bli forskjøvet ved at beslutninger ikke blir tatt til rett tid slik at dette forsinker prosessen	Prosjektleder må forberede og lage bakgrunnsmateriale. Styringsgruppen må kunne møtes raskt ved behov. Hvis prosjektgruppen har problemer med å ta beslutning, informeres styringsgruppen for å ta endelig beslutning
	Lav brukerdeltagelse fra landbruks- og matforvaltningen			Kan påvirke fremdriften og at nødvendige brukerbehov ikke blir ivaretatt	Ledelsen må gi brukerne tid til å delta. Prosjektgruppen varsler brukerne på forhånd hva de skal bidra med og når. Tilpasse prosjektplan
	Lav deltagelse, sykdom eller annet fravær			Kan påvirke fremdriften når nødvendige oppgaver ikke blir ivaretatt. Kan bli nødvendig å trekke på andre ressurser. Dette kan igjen få konsekvenser for	Omfordele oppgaver hvis mulig Avklare erstatning med aktuell systemeier eller hvis ekstern ressurs med utvikler.

Nr	Risiko / problem / hendelse	S	K	Konsekvenser	Gardering / tiltak
				kostnadene	
	Utvikler leverer ikke sentralisert løsning som planlagt			Kan påvirke fremdriften ved at nødvendige testaktiviteter forskyver oppstartsdato	Følge opp fremdrift .

Prioritering og avhengigheter

Mål: Bør starte så raskt som mulig for å fange opp flest mulig utviklingsprosjekter. Tiltaket bør også forankres i styringsdokumenter, bl.a. for å avklare finansieringen. Hensiktsmessig å starte tidlig i 2006

Slutt: I løpet av tredje kvartal 2006, rimelig i tråd med MOD pålegg rundt sikkerhetsportalen.

Finansiering

Tiltaket er så ressurskrevende departementet bør vurdere å kompensere virksomhetene hvis det igangsettes.

T5 Forbedret styringsdialog på IT-området

Beskrivelse av tiltaket/endringen

Etablere opplegg for bruk av handlingsplanen i styringsdialogen, både i forhold til budsjettprosessen og rapportering på aktiviteter. Etablere styringsmaler for de enkelte virksomhetene som både tar for seg sentrale og virksomhetsspesifikke målsetninger på IT-området.

Mål og nytteeffekter

Mål: Skape forankring i departementet for gjennomføring av tiltakene og intensjonene i IT-handlingsplanen.

Nytteeffekter:

- Større forutsigbarhet for virksomhetene i forhold til finansiering av IT-virksomheten.
- Bedre og oppdatert kunnskap i departementet om IT-situasjonen i sektoren, som igjen vil gi økt kvalifisert deltakelse i utformingen av IT-politikken.
- Rapportering på styringsmål foregår i stor grad mellom virksomhetsledelse og departementsledelse, og et ”standardisert” opplegg vil være enklere å gjennomføre.
- Økt fokus i LMD og virksomhetenes ledelse på IT som strategisk verktøy.

Beskrivelse av hvilke resultater som forventes å foreligge når tiltaket er gjennomført

- Bedre kompetanse på IT og IT-relaterte gevinster i LMDs fagavdelinger.
- IT-konsekvenser og utfordringer får en større i plan- og budsjettprosesser.

Avhengigheter mot andre prosjekt/tiltak

Ingen

Organisering av tiltaket

LMD, Administrasjons- og økonomiavdelingen, er prosjekteier.

Beskrivelse av hvilke systemer og data tiltaket omfatter og påvirker

Ingen systemer, men LMDs budsjettmaler og lignende kan måtte endres.

Beskrivelse av hvilke tekniske konsekvenser tiltaket medfører

Ingen

Beskrivelse av hvilke deler av organisasjonen som berøres av tiltaket

I departementet: AØ-avdelingen, som både har ansvaret for koordinering av budsjettprosesser og IT. Ledelse i fagavdelingene med ansvar for etatsstyringen.

I virksomhetene: IT-organisasjon. Etatsleder.

Grov prosjektplan for gjennomføring av tiltaket

I første omgang må departementet i samarbeid med virksomhetene (representantene i IT-forum eller representanter fra virksomhetens ledelse) diskutere hvilke tiltak i planen som skal prioriteres, og med hvilke interne prosjekter de skal kobles med.

Med støtte i planen og etatens egne planer utarbeide konkrete og langsiktige målsettinger, samt bli enige om kvantifiserbare delmålsettinger for styringsperioden. Kost-/nyttevurderinger

vil være sentrale å få synliggjort for alle tiltak. Det må vurderes å innhente ekstern bistand til denne prosessen.

Forslagene tas så opp med fagavdeling, etatsledelse og budsjettkoordinatorer, og innarbeides i styringsdokumentene.

Aktivitet	Start	Slutt	Timer	Kostnad
Planlegging LMD/WID og etatene	01.08.05	10.09.05	20	10000
Ekstern bistand til kost/nyttevurderinger	15.08.05	01.10.05	10	10 000
Møte med de enkelte fagavdelingene i LMD	01.09.05	01.11.05	6 - 10	5000
Samlet for prosjektet/oppgaven				25 000

Kost-/nyttevurdering

Nytten må antas å være høy i forhold til innsatsen. Erfaringer MOD har gjort fra der foreløpige IT-arkitekturarbeidet synes det å være enighet i forvaltningen om at for å lykkes på sentrale områder som standarder, IT-arkitektur og fellesløsninger trenger man tydelige føringer.

Risiko- og hindringer

Manglende forståelse i departement og virksomheter.
Endringer i politisk vektleggingen av IT.

Prioritering og avhengigheter

Arbeidet med tekst til statsbudsjettet starter om våren, og det første utkastet er klart i begynnelsen av august. Utkast til IT-politiske signaler bør også være innarbeidet da. Det er primært i tildelingsbrevene at tiltakene kan beskrives i mer detaljert grad. Tildelingsbrevene skrives ideelt sett umiddelbart etter at statsbudsjettet er vedtatt av Stortinget, og det er i prosessen med å lage disse målsettingene på IT-området bør utarbeides sammen fagavdelingene.

I forhold til Mattilsynet må arbeidet avklares med HOD og FKD.

Finansiering

Kostnadene bæres av de deltakende parter. Kostnadene vil i all hovedsak være relatert til intern tidsbruk. Initielle utgifter til bruk av ekstern ekspertise dekkes av LMD.

5.5 T6 Erfaringsutveksling

Beskrivelse av tiltaket/endringen

Virksomhetene i sektoren har et i potensial for effektivisering gjennom å dele, synliggjøre og gjenbruke informasjon og kunnskap. Tiltaket søker å etablere opplegg og mekanismer for bedre og mer systematisk erfaringsutveksling mellom virksomhetene.

Mål og nytteeffekter

Skape en arena/ et forum hvor IT- personell på strategisk nivå kan møtes, og diskutere faglige forhold. Dette vil også kunne skape relasjoner som gir gode forhold for realiseringen av de andre tiltakene i planen.

Felles oppfølging av tiltakene i planen.

Kompetanse i sektoren utnyttes mer effektivt. Erfaringsutveksling og kompetansedeling mellom virksomhetene gjennom IKT-forum og webbasert løsning (pt. Kunnskapsnettverk.no).

Departementet vil ha en mulighet til å diskutere innspill i utviklingen av IT-politikk, og på den måten representere sektoren på en bedre måte i tverrsektorielle og –departementale fora.

Beskrivelse av hvilke resultater som forventes å foreligge når tiltaket er gjennomført:

- Etablert IT-forum mellom virksomhetene i departementene, med regelmessige samlinger.
- Enighet om hvordan større prosesser dokumenteres og tilgjengeliggjøres, slik at alle kan ta lærdom av dem

Avhengigheter mot andre prosjekt/tiltak

Ingen direkte avhengigheter

Organisering av tiltaket

LMD vil ha et overordnet ansvar for tiltaket, og sørger for at ansvaret for å avholde møtene i forumet fra gang til gang rulleres mellom virksomhetene. Departementet og ansvarlig virksomhet blir enig om tema.

En virksomhet må ha ansvar for oppfølging av den webbaserte løsningen for kunnskapsdeling.

Beskrivelse av hvilke deler av organisasjonen som berøres av tiltaket

Primært berører tiltaket de med strategisk IT-ansvar i landbruks- og matforvaltningens virksomheter.

Grov prosjektplan for gjennomføring av tiltaket

I første omgang vil forumet være sted å drøfte oppfølgingen av tiltakene i denne planen (de første 6 månedene etter lansering av planen)

Etter dette vil det være hensiktsmessig å variere tema fra gang til gang. Store investeringer og utviklingsprosjekter i virksomhetene bør egne seg godt som drøftinger og orienteringer. Det samme gjelder større høringssaker eller beslutninger som påvirker den elektroniske oppgaveløsningen i virksomhetene.

Webbasert løsning for kunnskapsdeling allerede etablert, men struktur må utvikles av ansvarlig virksomhet.

Kost-/nyttevurdering

Risiko- og hindringer

Manglende deltakelse fra en eller flere virksomheter vil kunne være demotiverende, og bidrar til at den samlede nytten av tiltaket blir mindre.

Finansiering

Eventuelle utgifter til drift av nettsted for kunnskapsdeling bør vurderes finansiert av departementet. Utover dette er utgifter stort sett knyttet reise og arbeidstid, og er noe virksomhetene bør se på som generelle tiltak for kompetanseheving og utvikling.

6. VEDLEGG 1 EKSEMPEL PÅ SAMMENHENGER MELLOM TILTAK

Sammenhenger

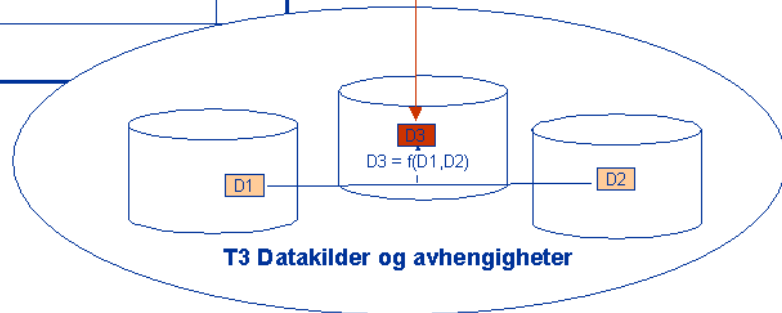
Tjeneste	Brukergruppe	Tilbyr / utfører / styrt av	Kortfattet beskrivelse av tjenesten	Referanse til tjeneste beskrivelse
Søkead om produktoversikt	Næringsdrivende	WESPA	Lar bedrift søke om produktoversikt utvalgt. Ubytte informasjon til tilleggs saknader. Ubytte og informasjon og bilder /gårdsbil for flere saknadstyper.	Ta #1
Søkebeholdning av saknader	Kommune	WESPA	Lar kommunale sakbeholdere søke lands og godkjente saknader og produktoversikt for de elektroniske oversender tilberging og utbetaling.	
Administrasjon av skogbruket	Næringsdrivende	WESPA	Lar bedrift rapportere resultatlag, gir høyeste skogbruket samt søke om utbetaling.	
Søkebeholdning av saknader	Kommune	WESPA	Lar kommunale sakbeholdere søke lands og godkjente saknader om utbetaling skogbruket.	
Søkead om erstatning ved katastrofe	Næringsdrivende	Næringsdrivende	Lar privatpersoner og næringsdrivende søke om erstatning ved katastrofe. Sletter sakbeholdere.	
Landsbruket informasjon	Næringsdrivende / Kommune	LIB	Gir næringsdrivende og kommunale sakbeholdere tilgang til landsbruket informasjon. Informasjonen er brukt til informasjon og systemer som s. Landsbruket informasjon. Tilgjengelig både som skriftlig informasjon og elektronisk system til systemintegrasjon.	
Søkead om eksport og import	Næringsdrivende	SEIL		
Månedoverføring og import		MOTIV		

T1 Tjenestekatalog

Tjenestebeskrivelse
Om den enkelte tjenesten og hvordan den brukes

T2 Faginformasjon

Faginformasjon
 •Hva slags data er dette?
 •Hva kan de brukes til?
 •Hvem har ansvaret?
 •Hvem kan benytte dem?
 •Hva betyr de ulike kodeverdiene?

Elektroniske tjenester fra SLF (eksempler)

Tjeneste	Bruker-gruppe	Tilbys / støttes av system (er)	Kortfattet beskrivelser av tjenesten	Referanse til tjeneste-beskrivelse
Søknad om produksjons-tilskudd	Nærings-drivende	WESPA	Lar bonden søke om produksjonstilskudd via Web. Utnytter informasjon fra tidligere søknader. Utnytter også informasjon og bonden / gårdsbruk for flere søknadstyper.	Ta # 1
Saksbehandling av søknader	Kommunen	WESPA	Lar kommunale saksbehandlere saksbehandle og godkjenne søknadene om produksjonstilskudd før den elektronisk oversendes til beregning og utbetaling	
Administrasjon av skogbruks konti	Nærings-drivende	WebSKAS	Lar bonden rapportere avvirkning, gir innsyn i skogbrukskonto samt å søke om uttak for konto	
Saksbehandling knyttet til skogbruks konti	Kommunen	WebSKAS	Lar kommunale saksbehandlere saksbehandle og godkjenne søknadene om uttak fra skogbrukskonto	
Søknad om erstatning ved naturskade	Nærings-drivende	Naturskade	Lar privatpersoner og næringsdrivende søke om erstatning ved naturskade. Støtter saksbehandlingen.	
Landbrukets informasjonsbase	Nærings-drivende Kommunen	LIB	Gir næringsdrivende og kommunale saksbehandlere tilgang til landbruksinformasjon. Informasjonen er trukket ut fra sentrale registre og systemer som s Landbruksregisteret, ... Tilgjengelig både som sluttbruker verktøy og gjennom elektronisk system til systemgrensesnitt	
Søknad om eksport og import	Nærings-drivende	SEIL		
Markedsovervåking og tollbasert importvern		MOTIV		

daVinci Consulting 2002